

טועמיה - חיים

לחיות עם הזמן בשבת קודש

ערב ש"ק פרשת בשלח תשפ"ה

הרב **מרדכי אלון שליט"א**

נכתב ונערך משמיעה ע"י תלמידים - לא מוגה

זמני הדלקת הנרות וציאת השבת:

ירושלים - 16:39   17:56
תל אביב - 16:59   17:57
חיפה - 16:48   17:56
עבריה ומגדל - 16:55   17:55
באר שבע - 17:01   17:58

זֶה אֱלֹהֵי וְאֵנִיָּהוּ - אֱלֹהֵי אָבִי וְאֶרְמְנָהוּ.

פניית פרסה

שני חגי פסח

נתחיל את כל הלימוד בתחילת הפרשה כאמור;
וַיְהִי בַשְּׁלַח פְּרַעְיָה אֶת-הָעָם וּלֹא-נָחַם אֱלֹהִים דֶּרֶךְ אֶרֶץ
פְּלִשְׁתִּים כִּי קָרוֹב הָיָא כִּי אָמַר אֱלֹהִים פֶּן-יִנָּחַם הָעָם בְּרֵאתָם
מִלְחָמָה וְשָׁבוּ מִצְרַיִמָּה. (שם י"ג, ז')

הקב"ה לא לקח אותנו ממצרים בדרך הקצרה - מסיני דרך ארץ פלישתים - אלא בדרך הארוכה, בסיבוב ממזרח. אבל חוץ מזה שהסב הקב"ה את ישראל דרך ים סוף, קרה שם דבר נוסף באופן מיידי -

וַיִּסְעוּ מִסַּפַּת יַם סוּף וַיַּחֲנוּ בְּאֶתְמֵן בְּקֶצֶה הַמִּדְבָּר. (שם כ')

אנחנו יוצאים מסוכות, ובמקום להמשיך ישר למעלה, צפונה, פונים מזרחה ושם חונים באיתם. שם אנחנו עושים מעין פניית פרסה קטנה, 'ברך', 'ע'י מפה), במקום להמשיך ישר -

וַיִּדְבֹּר ה' אֶל-מֹשֶׁה לֵאמֹר. דַּבֵּר אֶל-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיֵּשְׁבוּ וַיַּחֲנוּ
לִפְנֵי פִי הַחַיִּת בֵּין מִגְדַּל וּבֵין הַיָּם לִפְנֵי בַעַל צַפֹּן נִכְחוּ תַחְנוּ
עַל-הַיָּם. (שם י"ד, א'-ב')

השבת הקרובה מכונה 'שבת שירה' בגלל שבה אנו קוראים את שירת הים. פסח הוא החג היחיד שמצוין בשני חגים לכאורה נפרדים; יום טוב הראשון של החג, ליל הסדר, בו אנו עוסקים ביציאה ממצרים שמתוארת בפרשת השבוע הקודמת - "בא", ויום טוב האחרון, שביעי של פסח, שהמאורעות בו מתוארים בפרשתנו. תחילתה של הפרשה היא בדרך לים סוף, ורש"י שם עושה את החשבון של הימים מתי בדיוק הגענו לשפת ים סוף. בכל יום ויום אנחנו מזכירים את יציאת מצרים ובכל יום ויום אנחנו גם מזכירים את קריעת ים סוף - את שני החלקים של חג הפסח. אגב, זה מענין שרק השבת הזו זכתה לכינוי משלה - 'שבת שירה' כאמור, ולא שבת שעברה שאיננה נקראת 'שבת יציאת מצרים' או משהו דומה. וצריך להתעבב על עומק שני החלקים הללו - וכבר מתחילת הפרשה.

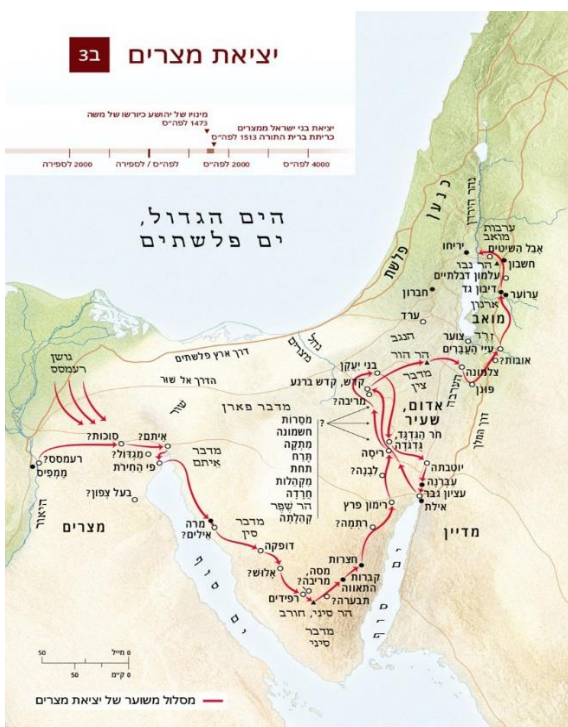
בהמשך הלימוד נבקש להגיע ולברר גם מהו ארגז הכלים שאיתו אנו נוכל לחיות את שני החלקים הנ"ל, האורות של יציאת מצרים ושל קריעת ים סוף, ביום-יום שלנו. איך אנחנו חיים את זה.

המילים הראשונות של השירה מתארות את מה שקרה בים, ואילו המילים הראשונות של האדם שמשבח את הקב"ה הן -

...זֶה אֱלֹהֵי וְאֵנִיָּהוּ אֱלֹהֵי אָבִי וְאֶרְמְנָהוּ. (שמות ט"ו, ב')

המילה "ואנוהו" מתבארת בפשטות - 'אתנאה לפניו בשירות ותשבחות' כפי שמבאר רש"י, או בפירוש השני - אבנה לו בית מקדש', לשון נווה (וכמו שמתרגם אונקלוס).

יש בשירה הזו, כמו גם בשירות אחרות, צורת התבטאות מכופלת - "ימינך ה'... ימינך ה'", "מי כמכה באלים... מי כמכה...". "ה' איש מלחמה - ה' שמו" וכן הלאה, אך כאן אין זו כפילות רגילה אלא תיאור של שני דברים שונים - ראשית היחס שלי לקב"ה ולאחר מכן לאל של אבי, ולענ"ד בהמשך נראה שזו בדיוק נקודת שני החלקים של הפסח ושל יציאת מצרים בה פתחנו.

...כֹּה אָמַר ה' זְכַרְתִּי לְךָ חֶסֶד נְעוּרַיִךְ אֲהַבֶּתְךָ כְּלוּלְתֶיךָ לְכַתֶּךָ
אֲחֵרִי בְּמִדְבַר בְּאֶרֶץ לֹא זְרוּעָה. (ירמיהו ב', ב')

רש"י אומר כבר בפרשה הקודמת וחוזר על זה שוב בפרשתנו שהמילים הללו נאמרו על הסיטואציה הזו בדיוק. על האמונה המופלאה שגילו בני ישראל אז במדבר. לפעמים אנחנו טועים לחשוב שבני ישראל היו קטני אמונה, צעקו, בכו והתלוננו - והנה כעת אנו מבינים שזה ממש לא נכון. "אין לנו אלא דברי בן עמרם".

ויצעקו בני ישראל אל ה'

אבל בעומק, למה הפרט הזה כל כך חשוב? "פי החירות" הוא פיתום, אבל שם גם מתחילה החירות האמיתית. זה הרגע הקשה ביותר שמהווה הקדמה למה שיקרה לאחר מכן - "ויצעקו בני ישראל אל ה'", "ויצעק משה".

כל המפרשים שואלים כאן - גם אם נאמר שהם צועקים כי הם מפחדים ולא יודעים מה יהיה ומה לעשות, והם נחלקים לארבע כתות, אבל הרי משה ודאי יודע את התכנית של הקב"ה! וגם לגבי בני ישראל - על מה בדיוק הזעקה? האם זו סתם צעקה כללית על הקושי או שיש פה משהו יותר מזה? רש"י אומר -

ויצעקו. תפשו אומנות אבותם (מכילתא פ"ב) באברהם הוא אומר, אל המקום אשר עמד שם (בראשית יט, כו). ביצחק, לשוח בשדה (שם כד, סג) ביצחק, ויפגע במקום (שם כה, יא). (רש"י שם י')

הם לא סתם צעקו סתם כי היה להם קשה, כי אם זה היה הפירוש, רש"י היה צריך לומר את זה הרבה לפני כן. במצרים למשל כתוב "ויאנחו בני ישראל מן העבדה ויצעקו ותעל שועתם אל ה' - לה' (שם ב', כ"ג), ושם רש"י לא מסביר שהם "תפסו אומנות אבותם בידם", לכן אנחנו צריכים להבין מהי בדיוק הצעקה פה.

בהמשך, אחרי שהם צועקים ומשה עונה להם "ה' ילחם לכם ואתם תחרישון", פרעה מגיע עם כל החבורה שלו, ועם ישראל נכנסים לים, כאשר "המים להם חומה", וחז"ל מסבירים כפי שכולנו זוכרים שנחשון בן עמינדב שזינק למים הוא כל אחד ואחת מאיתנו והנחשון שבו, עד שהמים מגיעים עד לחוטם שלנו, ואז הקב"ה בוקע את הים וכו'. וצריך להבין מה עומק הסיפור.

יציאת מצרים גרסה 2.0

בתחילת השבוע החולף ציינו את יום הילולת הבבא סאלי זיע"א (ד' שבט), למחרת את יום הילולת של מרן השפת אמת זיע"א (ה' שבט), ובשבת הקרובה, י' שבט, נציין את יום הסתלקותו של האדמו"ר הקודם מליובאוויטש, הרי"צ זיע"א, שהוא גם יום תחילת נשיאותו של הרבי מליובאוויטש האחרון

נחשוב על הרגע הזה שבו הקב"ה מצווה על ישראל לעשות את הפרסה הזו. זה רגע קשה מאד - אמנם הם כבר הבינו שלא הולכים בדרך הכי קצרה, כי כשאתה עם כל העם והילדים וכו' לא תמיד נוח לקחת את הדרך הקצרה והמאתגרת, אלא הולכים דרך מסלול יותר ארוך אמנם אבל נוח להליכה. אבל פתאום הם מתחילים לחזור למצרים לבעל צפון. אומר שם רש"י -

לפני בעל צפון. הוא נשאר מכל אלהי מצרים כדי להטעותו, שיאמרו קשה יראתן...

הקב"ה הרג את כל אלהי מצרים למעט בעל צפון שהיה האל המצרי האחראי על זה שעבדים לא ייצאו ממצרים. חז"ל מתארים את המקום הזה בו הוא היה נמצא ומספרים שהיו שם סלעים אדירים מרובעים באופן שלא היה ניתן לעבור אותם. זה היה מקום 'מיתולוגי' ומפחיד.

עם שרידי חרב

כל זה היה כדי להטעות את פרעה -

וְאָמַר פְּרַעֲהַ לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל נִבְכִּים הֵם בְּאֶרֶץ סֹגֵר עֲלֵיהֶם הַמִּדְבָּר. וְחִזְקֵתִי אֶת-לֵב-פְּרַעֲהַ וְרִדְף אַחֲרֵיהֶם... (שם ג'-ד')

אמנם כבר ראינו במהלך המכות שהקב"ה מחזק את לב פרעה, אבל עכשיו הקב"ה אומר את זה למשה שיאמר לבני ישראל - 'אתם תרימו לי להנחתה. אתם תגרמו לפרעה לחשוב שטעיתם בשטח, 'סגר עליהם המדבר',¹ פרעה יגיע עם כל רכבי מצרים, סוס פרעה ופרשיו', ואז הקב"ה יטביע אותם -

וַיִּקַּח שֵׁשׁ-מֵאוֹת רֶכֶב בְּחֹזֶר וְכָל רֶכֶב מִצְרַיִם וְשִׁלְשָׁם עַל-כָּלָּו. וַיַּחֲזִק ה' אֶת-לֵב פְּרַעֲהַ מִלֶּדְ מִצְרַיִם וַיִּרְדֹּף אַחֲרָיו בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל יִצְאִים בְּיַד רָמָה. (שם ז'-ח')

אגב, אם נביט במפה נראה שכשבני ישראל חוצים את ים סוף הם בעצם חוזרים אל אותו מקום בו הם היו לפני ההטעה של פרעה, אלא שכעת הם ממשיכים למרה, אילים ומדבר סין וכו'.

חשוב מאד לשים לב לסיפור הזה, כי מבחינה מסוימת המוטיבים הם מוטיבים חוזרים שאנחנו כבר מכירים - הקב"ה מכביד את לב פרעה וכו' - אבל כאן זו הפעם הראשונה שעם ישראל הם אלו שאמורים לגרום לזה לקרות - וזה מבחן מאד מאד קשה, כי בני ישראל אמורים לנסות להבין את זה לכאורה מעצמם. בפסוקים לא כתוב שהקב"ה אמר את זה להם אלא למשה. הם היו מאתים ועשר שנים במקום המאיים והמפחיד הזה שכל הסיפורים עליו היו שמי שהגיע לשם 'התחשמל' ומת במקום. ובעת דור שרידי השואה הנוראית ביותר, כעשרים אחוז בלבד, כל מי שנמצא פה - ארבעה אחים שלו מת במכת החושך - צריך לחזור למצרים!

אגב, כאשר נאמר בראש השנה את הפסוק מירמיהו -

¹ חלק מהפרשנים הפשטנים אומרים שהכוונה היא שפרעה יחשוב שבעל צפון הוא זה שסגר על בני ישראל את המדבר, שהוא עדיין נשאר לו מכל האלילים, וכמו במכת הברד שהוא חשב שנשארה החיטה.

החידוש הגדול בסיפור פה הוא שזו הפעם הראשונה שבה הקב"ה מבקש מישראל לראות איך הם מפעילים את המנגנון של "וחיזקתי את לב פרעה". המנגנון האלוקי הזה פעול הפעם על ידכם, אתם מפעילים אותו. זה דבר פלאי.

קריעת ים סוף - מכוחם של ישראל

השפת אמת אומר כאן דבר מופלא -

ולכך צוה שיחזרו ויעלו מעצמותם... (שפ"א, בשלח תרל"א, ד"ה דבר אל בני")

שאלנו בתחילת השיעור למה באמת בני ישראל צעקו, והשפת אמת מבאר שהצעקה שלהם לא היתה כי הם לא ידעו מה יקרה. הם הרי כבר ראו והכירו את נפלאות הקב"ה, הם מאמינים בני מאמינים, הם אלה שנשאלו 'חמושים' ממכת החושך, אלו שלקחו לפני כמה ימים את א-להי מצרים ושחטו אותו. הם ערכו את ליל הסדר במצרים ומתוך אמונה עצומה, אז איך זה שהם אומרים -

... הַמִּבְלִי אֵין-קְבָרִים בְּמִצְרַיִם לְקַחְתָּנוּ לְמוֹת בְּמִדְבַּר מֵהָ-זֹאת עֲשִׂיתָ לָנוּ לְהוֹצִיאָנוּ מִמִּצְרַיִם. הֲלֹא-זֶה הַדְּבָר אֲשֶׁר דִּבַּרְנוּ אֵלֶיךָ בְּמִצְרַיִם לֵאמֹר תְּדַל מִמֶּנּוּ וְנַעֲבֹדָה אֶת-מִצְרַיִם כִּי טוֹב לָנוּ עֲבֹד אֶת-מִצְרַיִם מִמֶּתְנֶה בְּמִדְבַּר. (שם י"א-י"ב)

אומר השפת אמת בגאונותו - הם לא אמרו 'טוב לנו עבוד את מצרים' חס ושלום, הם לא כופרים! אלו האליטה של העם, מי שעבר את דם המילה ואת פסח ויצא ממצרים. אלא הם אומרים 'אנחנו לא מאמינים שאנחנו יכולים לגבור מעצמנו' -

...ולכך ויצעקו. ולכאורה מאחר שראו נפלאותיו שאין להם שיעור למה יראו?! אך כי ידעו שעתה צריכין לגבור מעצמם... ואפשר ז"ש בני"י טוב לנו עבוד כו'. פי' שחששו שלא יוכלו לגבור מעצמם. והי' רצונם שבמצרים עצמו יאריך הזמן עד שיהיו ראויין מעצמם... (שפ"א שם)

כלומר לכן הם התיראו ולכן אמרו - בואו נחזור למצרים עד שנקבל את הכוחות לפעול מכח עצמנו. אנחנו עדין לא מסוגלים לפעול בכח עצמנו. אנחנו יכולים בזכות אבות, יכולים בפסיחה, יכולים כשאין הדרגה, אבל לא מעצמנו. איזה דבר פלאי! הכח הזה של שני השלבים של יציאת מצרים הוא הכח שמתרחש ב- 'וישובו ויחנו לפני פי החירות', ואז מגיעים לקריעת ים סוף. ומה קורה בקריעת ים סוף? זוכרים מה שכתוב בהגדה של פסח -

אלו הוציאנו ממצרים ולא עשה בהם שפטים, דיינו... אלו קרע לנו את הים ולא העבירנו בתוכו בחרבה, דיינו.

מה הרעיון פה? הרי אילו קרע לנו את הים ולא העבירנו בתוכו בחרבה אז בסך הכל היינו נרטבים קצת ברגליים, זה הכל. הרי הים כן היה נקרע! כל שאר השורות בפיוט זה הן במהות, אבל השורה הזו?! אומר השפת אמת שההבדל הוא שאם הוא קורע לנו את הים הרי שבאמת זה היה נס מופלא והיינו עוברים שם והכל היה נראה אותו דבר, אבל עכשיו הוא עשה את זה כי אנחנו נכנסו לים! זה החידוש הגדול! כלומר, אילו היה קורע

זיע"א. בואו ננוע ונלמד את התורות של הצדיקים הללו אבל מתוך הסתכלות פנימית שנעה בתוכנו.

השפת אמת אומר כאן דבר פלאי. היו שתי יציאות מצרים; הראשונה, זו שהייתה בט"ו בניסן, אחרי שבחצות הלילה עוד היינו במצרים, היתה בזכות אבות, בדילוג ונס מופלא, וזה היה הפסח - הקב"ה פסח, "אני ולא מלאך, אני ולא שרף, אני ה' ולא אחר". אחרי שלשת הימים הראשונים בהם יצאנו ממצרים התחלנו לחזור למצרים חזרה ומבאר השפת אמת שהמטרה היתה לצאת ממצרים פעם נוספת - בזכות עצמנו. חוזרים למצרים כדי לעשות את "יציאת מצרים גרסה 2.0". אין לנו שני חגי סוכות, אין "שביעי של סוכות", גם אין שני חגי שבועות, אבל יש ראשון של פסח ושביעי של פסח - אלו שני ימים טובים נפרדים שהם אחד. שתי בחינות.

לקבל כח כדי לפעול מעצמי

כאשר נאמר לישראל לחזור למצרים פנימה, בעצם נאמר בתוכנו הדבר הבא - 'מה שיצאתי ממצרים בהתחלה היה בפסיחה. זה לא היה בהדרגה, זה לא היה ביכולת שלי לעבל את זה, לפי הכלים והמדרגה שלי. זה היה נס אדיר, אקסטזה מטורפת, רגע מופלא (שלפעמים אדם יכול לחוות)' - ובאמת הם מקבלים מזה כח עצום להליכה בת שלושה ימים, אבל המטרה האמיתית היא להגיע למצב שיהיה לי כח מעצמי לשלב הבא, לדבר האמיתי. ולכן עכשיו אתה צריך לחזור לא סתם למצרים אלא לליבה של מצרים, לסופר-מצרים, למה שנשאר מא-להי מצרים. הלב שלך מפרפר, וכמו שאמר רש"י "אמרו קשה יראתן" (שם י"ד, ב') - אחרי שהקב"ה השמיד את כל המצרים ובא-להיהם עשה שפטים - הוא עוד נשאר, את בעל צפון הוא השאיר ודווקא הוא "נכחו תחנו על הים", לעמוד עכשיו מולו. כמו שיש "שיויית ה' לנגדי תמיד", ככה באופן הפוך אתה עומד מול הסטרא אחרא, לפני בעל צפון. אגב, אני רוצה לטעון שה- 'צפון' של ליל הסדר הוא כנגד הבעל צפון הזה (ולהלן).

וכשאתה עומד מולו - אתה עצמך יוצא ממצרים בעבודה שלך. בעבודת האדם. ביציאה הראשונה ממצרים יצאת מהמיצר, אבל המיצר עצמו עדיין לא נדחה. אתה חשבת אמנם שהמיצר נדחה, אמרת - 'וואו! הם נגמרו, אין יותר מצרים, אין בית אשר אין שם מת', אבל המיצר לא באמת נגמר, ופתאום גם אלו שהיו כשרים ויראים את דבר ה' והניסו את עבדיהם ומקניהם - פתאום נמצאים מהם שש מאות רכב בחור (ועל זה אומר רבי שמעון - "כשר שבמצרים הרג, טוב שבנחשים רצוץ את מוחו", רש"י שם ז'), פתאום כל ה- 'לא מעורבים' קיימים ומרימים ראש! ולכן אתה חוזר חזרה לנקודת המיצר כי כדי שהמיצר עצמו יידחה - לזה צריך את עבודת האדם, ולא בזכות אבות. אבל כדי שיהיה לך כח לעשות את העבודה הזו אתה צריך לקבל הארה אלוקית מעל ההדרגה, את ההארה של הפסח - 'ופסחתי עליכם', ואז אתה תוכל לצאת באקסטזה שכבר אין פרעה בעולם, ואתה שר שירים ואתה מסתובב בליל הסדר מבסוט 'פרעה בפיג'מה באמצע הלילה', אבל פתאום אתה מגלה שפרעה חי, בועט ונושך, וכאילו אתה חוזר, מתגרה בו ומוציא אותו.

ימי עבודה לקראת השבת הבאה - יום ראשון בשבת, יום שני בשבת וכן הלאה. השבת השניה כבר באה מכח עצמותך, מכוחך. אמנם היא לא היתה באה לעולם אם לא הייתה ההתעוררות שמלמעלה שבשבת הראשונה. אתה היית חייב את ה-"ופסחתי", אבל כעת תבוא השבת השניה אליה אתה עצמך התכוננת. אומר השפת אמת - "אלמלא משמרין ישראל שתי שבתות", אם הם מבינים את היסוד הזה, מיד הם נגאלים!

שתי השבתות הראשונות בהיסטוריה של עם ישראל מאז יצאנו ממצרים היו פסח, שנקרא שבת² ושביעי של פסח. השבת הראשונה היתה ההארה מלמעלה, "ופסחתי", ואז הגענו בעצמנו אל השבת השניה. הוא כבר קרע לנו את הים לא כמו במכות הקודמות אלא בגלל שאנחנו מכוחנו הלכנו ששה ימים ונכנסנו פנימה למים. עכשיו אפשר להגיע למימונה, לסעודת משיח, אחרי שעשינו את שתי השבתות. זה דבר נפלא מאד!

לכל אדם ניגון משלו

כולם מכירים את הגמרא המפורסמת שדנה באם שהלך במדבר ואיבד את ספירת הימים - מתי הוא עושה שבת. הוא עכשיו יצא מהמנהרה, מהשבי, והוא לא יודע איזה יום היום. יש שם בגמרא שתי דעות -

אמר רב הונא היה מהלך (בדרך או) במדבר ואינו יודע אימתי שבת, מונה ששה ימים ומשמר יום אחד. חייא בר רב אומר משמר יום אחד ומונה ששה. במאי קמפלגני? מר סבר כבריייתו של עולם ומר סבר כאדם הראשון. (שבת ס"ט:)

לפי חייא בר רב הולכים לפי השבת של האדם - מה היה לאדם בשבת הראשונה לבריאתו. הוא נכנס ישר לשבת, בהתעוררות מלמעלה. ולפי רב הונא, שסופר ששה ימים ורק אחרי זה עושה שבת - זו השבת שהאדם כבר יצר והתכוון אליה בכוחותיו.

ממילא מובן לנו מה נאמר בשירת הים. אחרי שאמרנו שהקב"ה "גאה גאה", וש-"סוס ורוכבו רמה בים", ו-"עזי זמרת יה ויהי לי לישועה", הרי ש-"זה אלי ואנוהו, אלהי אבי וארוממנהו". "זה אלי ואנוהו" - עכשיו בשירת הים ראינו אנחנו ואפילו שפחה ראתה מה שלא ראה בן בוזי הנביא, כי זה היה אחרי שנקרע הים בעצמותנו, בעבודתנו. אבל "לא אָנִי תְּחַלֵּת הַקִּדְשָׁה, אֶלָּא מְחַזְקֵת וְעוֹמְדֵת לִי הַקִּדְשָׁה וְאֵלֵהוּתוֹ עָלַי מִיְּמֵי אֲבוֹתַי" (רש"י על הפסוק). קודם כל, אומר היהודי, אני פה כי יש לי ניגון משלי, חידוש משלי בעולם, אבל אז הוא מודה שכל כוחו להגיע לזה נובע מזכות אבות, שהכל בא מהשבת הראשונה, שהקב"ה הוציא אותי משם. זה כח פנימי עמוק ועליון שעכשיו מופיע בי. ומול הכח הזה אי אפשר, וכשהוא מופיע בשלמותו, היינו שמקורו הוא למעלה אך כעת הוא

לנו את הים וזה לא היה באופן שזה נעשה ע"י ישראל, שישראל נכנסו לים, וככה הוא נהיה לחרבה - דיינו. אבל כעת זה היה כי אנחנו האמנו בה' ובמשה עבדו ונכנסו לים ומכוחנו הים הפך לחרבה! מכח האמונה שלנו, ועכשיו הקב"ה בעקבות הכניסה שלנו לים עשה אותו לחרבה. אם זה היה שוב פעם נס מופלא וגדול, כמו במכת ברד, ארבה וחושך, שהכל היה מהקב"ה וגם כאן הוא היה קורע את הים בעצמו - היינו מגלים שוב שהקב"ה שוב יכול לעשות את הכל שלא בהדרגה, אבל אז לא היתה קריעת ים סוף! אז לא היינו יודעים ומודעים לכח שלנו ואז לא היה המיצר באמת נדחה לגמרי, ומעולם לא היינו עוברים את השלב השני בנפש של יציאת מצרים! זה געוואלד. ואילו עכשיו, שהוא קרע לנו את הים רק מפני שאנחנו נכנסנו - עכשיו אנחנו יכולים להמשיך לשלבים הבאים, להמשיך הישועה - "והכניסנו לארץ ישראל ונתן לנו את בית הבחירה" בב"א.

משמרין שתי שבתות

יש לאדם בעולם שני שלבים ביציאת המצרים שלו, בכל יום, כל החיים. אלמלא יש לי התעוררות מלמעלה אין לי שום סיכוי לשום דבר אחר כך, אבל אם אני נשאר שם בהתעוררות שמלמעלה - אני לא באמת יוצא לגאולה. זה רק נס, אקסטזה רגעית של 'פסחתי'. זה בדילוג, אבל כדי שהדילוג האלוקי הזה יחדור בי, הקב"ה לוקח אותי, עושה לי סיבוב פרסה ומחזיר אותי לרגעים שנראים לי הכי קשים בעולם - אני חוזר לבעל צפון אחרי שכבר לכאורה יצאתי משם, אבל זה בא על מנת שזה יחדור אותי, לתוך הנשמה שלי, שזה יהיה ממני, מעבודת האדם. עכשיו מצרים תתהפך. זה כל החיים.

יש לשפת אמת ביטוי שם -

וכן רצון הש"י תמיד מכל איש ישראל. לעת מצוא השעה [שמשהו גדול מתרחש] שאין לך אדם שאין לו שעה [אין אדם שאין לו איזו הארה גדולה מלמעלה פתאום, והיא בבחינת 'פסחתי'. נס גדול, חלום, אירוע שקרה, לא משהו מתוכנן]. ואז צריך לקבוע בלבו על אח"כ שידע להתנהג גם בעת ההסתר [ולהתרום מזה]. (שם)

לכן מצווה עלינו הקב"ה שנחזור ונעלה הפעם מעצמותנו. במקום אחר מסביר השפת אמת את מאמר חז"ל -

אמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יוחי אלמלי משמרין ישראל שתי שבתות כהלכתן מיד נגאלים. (שבת קי"ח:)

למה דווקא שתי שבתות ולא יותר ולא פחות? השפ"א מסביר שהאדם נברא כידוע ביום שישי, בערב שבת אחרי חצות היום, ולכן לא הספיק להתכוון כראוי לשבת. חז"ל מסבירים שהוא נברא אחרון כדי שכאשר יגיע האדם הכל כבר יהיה מוכן לכבודו, והוא ייכנס ישר לשבת, אבל מה עם ההכנה לשבת, לימוד, טבילה במקווה? - השבת הראשונה היא השבת שאתה מקבל הכל בהתעוררות מלמעלה - איזה כוחות, איזה ניגונים, איזו הארה! אבל לכל שבת יש מוצאי שבת, ואז מתחילים ששה

² "ויספרתם לכם ממחרת השבת..." (ויקרא כ"ג, ט"ו)

אחד מהם אי אפשר להתקיים". הקב"ה יצר מערכת בעולם שבה באים לידי ביטוי כל הדברים שצריכים להופיע. קודם כל ברמה הפיסית הכי פשוטה - מה שלא יכול להופיע גורם לאדם סבל גדול. הוא מרגיש חנוק, חסום. לפעמים אפילו צריך כדי לפתור את זה לעבור ניתוח. האם חשבנו שגם הנפש האלוקית, זו שהקב"ה ברא בי "אלהי נשמה שנתת בי טהורה היא", שהיא נמצאת בתוך מצרים, בפנים? זוהי יציאת מצרים ברוחניות. מצרים מקיפה אותה על ידי הנפש הבהמית שבי. הנפש הבהמית רוצה וצריכה את כל צרכיה, ובצדק - לאכול, לשתות, לישון ולפעמים גם דברים נוספים, טובים יותר או פחות. בסביבה הזו חיה הנפש האלוקית. "ואתה עתיד ליטלה ממני ולהחזירה בי לעתיד לבוא". יציאת מצרים ברוחניות זה שהנפש האלוקית לא יכולה להתבטא. אם אתה רוצה להבין איך היא מרגישה - תאמר "אשר יצר" בכוונה. ככה היא מרגישה, אבל תכפיל את זה בטריליון.

מקום בו אין טומאה כלל

על כל פנים נחזור למודה אני. בואו נראה איך מנתח הרבי הריו"צ זיע"א בשנת תש"ג, באמצע החושך הכי גדול של העולם, את הדבר הזה ובעצם מתאר את הכלי של כל מה שאמרנו קודם -

סדר היום⁴ מתחיל ב'מודה אני', ואומרים זאת קודם לנשילת ידים שחרית, אפילו בידים טמאות - מפני שכל הטומאות שבעולם אין בכוחם לטמא ה'מודה אני' של יהודי. אפשר שחסר בזה או בזה, אך ה'מודה אני' נשאר בשלמותו. (היום יום י"א שבט)

כלומר לא שאין ב'מודה אני' את שם ה' כי הידיים טמאות, אלא כי ב'מודה אני' אין שום טומאה. זה מצד היחידה שבנפש, החלק הכי גבוה ושם אין כלל טומאה. זה בהפוך על הפוך! "מודה אני לפניך מלך חי וקיים שהחזרתך בי נשמת - בחמלה". אמנם כל מה שהקב"ה עושה הוא בחמלה, אז למה מופיעה החמלה הזו דווקא כאן? - רש"י מסביר את המילה "ופסחתי עליכם" - "וחמלתי" (שם י"ב, ג!) גם אונקלוס מתרגם כך - "ואחוס עליכון" (שם). ארחם, אחמול. זה געוואלד - אני מודה לך רבש"ע, שהחזרת בי את נשמת ברחמים ואתה מאמין בי. אני הוא הנושא של התפילה. לעומת זאת, ב'אלוקי נשמה' הנושא הוא הקב"ה - "אתה בראת, אתה יצרת, אתה נפחת". לכל זה אין התייחסות ב'מודה אני'. 'מודה אני' הוא לא השלב שאני יוצא בו מהמיצר אלא שהמיצר נדחה לגמרי. מצד היחידה שבנפש, אני והקב"ה זה "יחידה לייחדך", זה נעול וחתום יחד. כשאני קם על הבוקר, בשניה הראשונה ועוד לפני שאני בודק במה אני חסר ומה אני צריך לתקן, מה אני צריך להוסיף ומה יכול להיות יותר טוב - אני מודה לך. בשלב הבא אני לוקח את שתי ידי, "עשר אצבעות לי יש", אני נוטל אותן - מרים אותן, ומברך 'אשר יצר' ואלוקי נשמה". 'מודה אני' זה

מופיע פה למטה, אז הוא מתאר את שניהם - "זה אלי ואנוהו אלהי אבי וארוממנהו".

מודה אני

עד כאן חלק ראשון של השיעור שהוא בעצם הקדמה. עכשיו צריך להמשיך ולברר האם יש לנו דרך להתחזק בעניין הזה, ואם כן - מה היא. הרי אנחנו יודעים שעלינו לצאת כל יום ויום ממצרים - אז איך זה מתרחש בפועל? להבנת העניין הזה ניכנס לאמירה קצרה אך מופלאה מספר "היום יום" של הרבי הריו"צ מליובאוויטש. לענ"ד זה ממש קאוצ'ינג, ארגז כלים שנתנו לנו רבותינו כדי שאני אדע את שני הכוחות הללו, שאדע שיש לי את הכח שהקב"ה פוסח עלי ונותן לי אבל אז אני עובר תהליכים לא פשוטים על מנת שיהיה לי כח וזה יתגלה עכשיו ממני, ויגיע לקדושה מופלאה ושלמה.

אמרנו שיש שתי בחינות בפסח, ואמרנו שיש "זה אלי ואנוהו אלהי אבי וארוממנהו". גם בסדר היום שלנו יש תפילה שנאמרת פעמיים, בסמיכות, בשני נוסחים שונים, אבל היא בעצם אותו עניין. כשיהודי קם בבוקר, דבר ראשון שהוא אומר זה -

מֹדָה אֲנִי לְפָנֶיךָ מֶלֶךְ חַי וְקַיִם, שֶׁהַחֲזַרְתָּ בִּי נִשְׁמָתִי בְּחַמְלָה, רַבָּה אֲמוּנָתְךָ.

ואז אני קם, נוטל ידיים, מתפנה, ומברך על נטילת ידיים, אשר יצר את האדם בחממה, ועוד ברכה -

אֱלֹהֵי! נִשְׁמָה שֶׁנָּתַתָּ בִּי טְהוֹרָה הִיא. אַתָּה בְּרָאתָה, אַתָּה יִצְרַתָּה, אַתָּה נִפְחַתָּה בִּי, וְאַתָּה מְשַׁמְרָה בְּקִרְבִּי, וְאַתָּה עֲתִיד לְטַלְהָ מִמֶּנִּי, וְלִהְיוֹתִי בִּי לְעֵתִיד לְבוֹא. כָּל זְמַן שֶׁהַנִּשְׁמָה בְּקִרְבִּי מֹדָה אֲנִי לְפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהֵי וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתַי, רְבוּן כָּל הַמַּעֲשִׂים אֲדוֹן כָּל הַנִּשְׁמוֹת. בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ, הַמְחַזֵּיר נִשְׁמוֹת לְפָגְרִים מֵתִים.

התוכן של שתי תפילות אלו דומה מאד. האמת היא ש"מודה אני" כלל לא מופיעה בגמרא (אלא רק 'אלקי נשמה') והמקור שלה מאוחר מאד, בספר "סדר היום" של רבי משה בן המכירי שהיה מגורי האריז"ל בצפת. בסך הכל כחמש מאות שנה.³ בפוסקים יש הסבר מדוע אומרים 'מודה אני' מיד כשקמים ובנוסף אומרים לאחר מכן גם 'אלוקי נשמה', ולפי ההסבר הזה, 'מודה אני' הוא יותר נמוך מ-'אלוקי נשמה'. נסביר - ב-'מודה אני' שם ה' לא מופיע. ההסבר ההלכתי המפורסם הוא שכיון שאדם רק התעורר וידייו טמאות, הוא עדיין "בעפיצות" שלו מהלילה, רוח רעה שורה על ידיו, ולכן הוא לא מזכיר את שם ה'. רק אחרי שהוא נוטל את ידיו במים ומברך הוא יכול להמשיך ב-'אלוקי נשמה'.

במאמר המוסגר רק נוסף, מה הקשר בין 'אלקי נשמה' לברכת 'אשר יצר'? - זה לא רק טכני, אלא יש כאן דבר עמוק. מה אנחנו מברכים ב'אשר יצר'? - "אם יסתם אחד מהם או יפתח

⁴ יתכן שהרבי רומז כאן לספר סדר היום" לרבי משה המכירי, שקדם לו כחמש מאות שנה ובו מופיעה לראשונה תפילת "מודה אני".

³ מענין שמתקופה זו יש לנו עוד תפילות ופיוטים שנכנסו חזק מאד לנוסח שלנו, כמו למשל "לכה דודי לקראת כלה" ועוד.

שואל על זה הכתב סופר זיע"א - הרי "ויסב אלהים את העם" זה להחזיר אותי לבעל צפון, להחזיר אותי למצרים. אחרי שהגעתי לאיתם, לקצה המדבר, פתאום אני מתחיל לחזור אחורה, רגרסיה?! והוא מבאר - כשעם ישראל הגיעו לשם, ל-"ויסב א-להים את העם דרך ים סוף", זה היה השלב שבו הבנו ש"אין עוד מלבדו". אין מצרים לפנות אליה, אין מומחים במדבר, כל הקונספציות התרסקו, ונשאר רק דבר אחד - "מודה אני לפניך".

במקום הכי נמוך בעולם הזה התגלה שאני במהותי הנני בן חורין. הלילה הזה כולנו מסובין - לא כי יש לכולנו וולבו אלא כי עכשיו שוחררנו מכל מה שמפריע בעולם, מכל הדמיונות שחשבתי שאני יכול לבנות - על זה ועל זה ועל זה. אין מצרים, אין מדבר, אין סוסו ורכבו. יש רק דבר אחד - "אין עוד מלבדו", ומכל הסיבוב הזה, מכל ה"ויסב", מהחזרה למצרים פעם נוספת כדי לצאת ממנה פעם שניה אבל הפעם מכח עצמי, עכשיו הפכנו מסובים.

לחיות את שתי הבחינות כל יום

כשיהודי אומר "מודה אני" בבוקר, ובמיוחד בחורף כעדיין חושך בחוץ ולפעמים זו באמת קריעת ים סוף, לפני 'אלוקי נשמה' - זה השביעי של פסח שנאמר לפני ליל הסדר. זה הכח בלי שם ומלכות. שם ליד בעל צפון, מהמקום ממנו אני מגיע ואני נכנס לים והקב"ה קורע לנו את הים היא העבירה אחרי זה בתוכו בחרבה. לא כמו שהיה עד עכשיו וראיתי את ידו החזקה, את הגודל האלוהי - "אתה בראת, אתה יצרת" - אלא עכשיו זה חודר אלי עוד ועוד ועוד.

הכח הזה הוא הכלי להחזיר בי ביום יום, על הבוקר, את התוכן הכפול הזה של שתי השבתות שכאשר אני יודע לשמר אותן - מיד נגאלים. אני לא מתבלבל לרגע ולא חושב שהשבת השניה היא בזכותי. אני יודע שהיא מכח ההתעוררות מלעילא שקיבלתי, אבל מאידך אני לא מתבלבל לשניה ולא חושב שעם ההתעוררות הזו והאקסטזה הזו סיימתי את העבודה. אני יודע שאני עוד אעבור רגעים קשים מאד שכל כולם לא נועדו אלא כדי שעכשיו מכח העבודה שלי ייבקע הים, כל המים שבעולם, ויציאת מצרים תהפוך להיות מציאות - ממני.

שנזכה לראות ולהתבשר בעגלה ובזמן קריב בגאולה שלמה עלינו ועל כל ישראל.

"זה אלי ואנוהו", 'אלוקי נשמה' זה "אלוקי אבי וארוממנהו". 'מודה אני' זה קריעת ים סוף, זה "וישוב ויחננו לפני פי החירות" - אני עדיין נמצא בתוך הטומאה, כי יש מקום שבו יתגלה שאין שום טומאה ששייכת במודה אני. במהות אני יכול לקרוע את הים. הוא ייקרע כי אנחנו נכנסים לתוכו. הקב"ה לקח אותי את כל הסיבוב הארוך, ואני מתחיל במודה אני.

ויסב א-להים את העם

בשיחה מרתקת שואל הרבי מליובאוויטש זיע"א, אם כן, לפי הסברנו, מדוע אם המעלה של 'מודה אני' כל כך גבוהה, למה הוא לא התחבר ונוסד מוקדם יותר, בזמן הש"ס למשל, אלא רק לפני כחמש מאות שנה בגלות? [בעולם ההלכתי זה הפוך - בגלל הטומאה של הידיים אני לא יכול לומר את שם ה' ולכן הוא חסר במודה אני, אבל ברמה הפנימית, בתורת החסידות, אין שם ה' במודה אני כדי להראות שאין שם בכלל שום אפשרות של טומאה! שביעי של פסח זה כבר משיח, זה הכוח שאני הבאתי את כל העולם לידי ביטוי, הים הפך ליבשה כי אני נכנסתי לתוכו]. והתשובה היא -

וזה שבזמן הש"ס לא אמרו מודה אני אף שעל פי פנימיות העניינים יש בזה מעלה שאינה בברכת אלהי נשמה, יש לומר בדרך אפשר לפי שהתעוררות וביטוי היחידה [המדרגה העליונה] הוא דווקא כאשר גם מישוהו טמא ונמצא בטומאתו ומכל מקום הוא מודה [הוא בביטול] ועל דרך הידוע שכח המסירות נפש הבא מצד היחידה הוא בגילוי יותר בזמן הגלות ובפרט בעקבתא דמשיחא יותר מאשר בזמן הבית. (ליקו"ש)

ולכן תיקנו את 'מודה אני' דווקא כשהחושך הופך לסמיך, עבה וקשה יותר. דווקא כאשר "וישוב ויחננו לפני פי החירות", והים סוגר מצד אחד והמצרים מצד שני והמדבר מצד שלישי - ואין כלום.

איך אמרנו כבר פעם? -

וַיִּסָּב אֱלֹהִים אֶת־הָעָם דֶּרֶךְ הַמִּדְבָּר יַם־סוּף... (שם י"ג, י"ח)

מופיע בחז"ל שבבילי הסדר "וַיִּפְּלוּ עָנִי שְׁבִי שְׁרָאֵל לֹא יֵאָכֵל עַד שְׁשִׁיב" (משנה פסחים י', א') - בבילי הסדר כולם צריכים להיות מסובין, כמו מלאכים. אמנם זה לא דאורייתא אבל יש לזה רמז בתורה -

ויסב אלהים את העם. מכאן אמרו רבותינו (פסחים צט, ב) "אפילו עני שבישראל לא יאכל עד שיסב" שכך עשה להם הקדוש ברוך הוא שנאמר "ויסב אלהים". (שמו"ר כ', י"ח)

השעור מוקדש
לוֹסֵת עִם יִשְׂרָאֵל, לְחַמְלַת וּשְׁמִירַת חַיִּיל צַח"ל, לְחֻשְׁבַּת חֲחֻטֹּפִים מְתוּחַ וּבְשֻׁלֹם, לְחֻשְׁבַּת כָּל
חַטֹּפִים לְקִבְר יִשְׂרָאֵל, לְשֻׁלֹם כָּל חַיִּתִּים וְחַלְמַת,
לְגַ"נ כָּל חַטֹּפִים עַל קִדְוֶה ח' בְּאִירֵי חַמְלַת
יְדִידֵנוּ בְּעִמָּן בֶּן שׁוֹשַׁנּוֹ ז"ל, שְׂרָח בַּת קְלָחָ ע"ה, מֵרֵת טִשְׁרָא שְׂרָח לֹאחַ ב"ר מִשָּׁה יוֹסֵף ע"ה
וְלִהְבִּיל לְשֻׁלֹם כָּל חַטֹּפִים וְחַלְמִים וּבְחֻסָּם
עֲמִים בֶּן אִידָה חַיִּת, יַחְזֵא יַחְזֵחַ בֶּן סִיגַל חַוּוֹת, חַוּוֹת בַּת אֲרִיָּה, טַאגִי פִּרְחָה בַּת אֲסֵרָה
וְלִדְיוֹנָה הַגֵּן לִיעֵל רַחֵל בַּת אִירָאֵל אֲסֵרָה חַוּוֹת
להקדישת שיעורים ניתן לפנות בחודיעת וואטסאפ לענטאל - 054-7500516